

Список літератури:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р).
2. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Хрестоматія. Навч. посіб. [Текст]/ І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с.
3. Гресь Анна. Неметодичний посібник для вчителя [Текст]/ Анна Гресь. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 255 с.
4. Вища освіта в Україні [навч. посібн.] / В.Г. Кремень, С.М. Ніко-ласенко, М.Ф. Степко; За ред. В.Г. Кременя, С.М.Ніколаєнка. – К.: Знання, 2005. – 327 с.
5. Андриєнко Е.В. Педагогический профессионализм [Текст] Е.В. Андриєнко. – Новосибирск: НГПУ, 2011. – 188 с.
6. Азаров Ю.П. Тайны педагогического мастерства [Текст]/ Ю.П. Азаров – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Изда-тельство НПО «МОДЭК», 2004. – 432 с.
7. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: учебное пособие [Текст]/ О.А. Абдулли-на. – М.: Просвещение, 2009. – 141 с.

Гаврилук О.О., Лариса Б.П.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВУЗА**Аннотация**

На основе анализа научных работ и педагогического опыта охарактеризованы сущность педагогического мастерства будущего преподавателя вуза, сделан акцент на педагогический такт, самообразование преподавателя высшего учебного заведения.

Ключевые слова: преподаватель высшей школы, педагогическое мастерство преподавателя вуза, профессиональные качества преподавателя высшей школы.

Havrilyuk O.O., Palamarchuk L.B.

Borys Grinchenko Kyiv University

PEDAGOGICAL MASTERY OF FUTURE TEACHER OF UNIVERSITY**Summary**

On the basis of scientific works and teaching experience were described the nature of the pedagogical mastery of future teacher of university, focused on pedagogical tact, self-education of the teacher of university.

Keywords: high school teacher, pedagogical mastery of teacher of university, professional qualities of high school teacher.

УДК 378: 005.336.2

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**Давидченко І.Д.**

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Досліджено та проаналізовано теоретичні питання компетентності. Розглянуто актуальність формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Проаналізовано дослідження і публікації вітчизняних та зарубіжних науковців з даної теми. Доведено значущість даної проблеми при підготовці фахівців освіти.

Ключові слова: компетентність, лінгвокультурологічна компетентність, професійна підготовка, майбутній вихователь.

У Законі України «Про вищу освіту» перед вищими навчальними закладами поставлено завдання підготувати спеціалістів висококваліфікованих, грамотних, з належним інтелектуальним потенціалом.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, забезпечення високої якості освіти випускникам вищих навчальних закладів.

Головною метою цієї роботи є дослідити та проаналізувати теоретичні питання компетентності, довести актуальність формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, проаналізовано дослідження і публікації вітчизняних та зарубіжних науковців з даної теми.

Переважаюча більшість педагогів-науковців і освітян-практиків переконані, що підготовка фахівців у будь-якій сфері повинна здійснюватися на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного

підходу. Визначальними категоріями компетентнісного підходу в освіті є поняття компетенції та компетентності, які в педагогічній науці досить плідно розробляються і різнобічно розглядаються, проте до цих пір не мають однозначного змісту і визначення.

Компетенція – це певна норма, досягнення якої може свідчити про можливість правильного вирішення якого-небудь завдання, компетентність – це оцінка досягнення (або недосягнення) цієї норми.

Дж. Равен означував компетентність як специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, особливо роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Бути компетентним – значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня [4]. Дж. Равен в структурі компетентності виділяє чотири компоненти: когнітивний, афективний, вольовий, навички і досвід.

У роботах дослідників (В.А. Болотов, А.В. Хуторський, В.В. Серіков, І.О. Зимня, та ін.) змістовий аспект поняття компетентності включає складові: мотиваційну (готовність до появу компетентності), когнітивну (володіння знаннями); діяльнісну (сформованість способів діяльності, технологічної письменності); аксіологічну (освоєння цінностей, ціннісне ставлення до професійної діяльності і особистого зростання).

Ю.Г. Татур дає таке означення компетентності: «Компетентність спеціаліста з вищою освітою – це проявлені ним на практиці прагнення і здатності (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної творчої (продуктивної) діяльності в професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи її соціальну значущість і особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного удосконалення» [5]. Ю.Г. Татур в структурі компетентності виділяє п'ять аспектів: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смісловий, емоційно-вольову регуляцію процесу і результату прояву.

С.Е. Шишов та І.Г. Агапов у структурі загальних компетенцій, розвитку яких сприяє ефективній інтеграції учнів у суспільство, виділяють такі складові: здатність і готовність шукати, вивчати, думати, включатися в діяльність, співпрацювати, адаптуватися.

І.О. Зимня до складу компетентності включає такі складові: а) готовність до прояву компетентності (тобто мотиваційний аспект); б) володіння знаннями змісту компетентності (тобто когнітивний аспект); в) досвід прояву компетентності у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (тобто поведінковий аспект); г) ставлення до змісту компетентності і об'єкта її застосування (ціннісно-смісловий аспект); д) емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності [3].

М.А. Холодна [6] вважає, що компетентність – це особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяють приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності. На її думку, знання повинні задовольняти таким вимогам: різноманітності (множина різних знань про різне); структурованості; гнучкості; оперативності і доступності; здатності до застосування знань в нових ситуаціях; категоріальний характер знань; володіння не тільки декларативними, але й процедурними та конструктивними знаннями; рефлексії, тобто знання про широту і глибину своїх знань [6].

Учені по-різному тлумачать поняття компетентності. Найбільшого поширення набуло визна-

чення компетентності як «сукупності знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію».

Отже, характеризуючи сутнісні ознаки компетентності людини, варто пам'ятати, що вони постійно змінюються, мають діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні з предметними вміннями і знаннями в конкретних галузях (ситуаціях), виявляються в умінні здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки себе в конкретній ситуації; пов'язані з мотивацією на неперервну самоосвітню діяльність.

Зокрема, І.О. Зимня, ґрунтуючись на працях вітчизняних психологів виділяє три групи компетентностей: особистісні компетентності, що стосуються самого себе як особистості, як суб'єкта життєдіяльності; комунікативні компетентності, що стосуються взаємодії людини з іншими людьми; діяльнісні компетентності, що стосуються діяльності людини, яка проявляється у всіх її типах і формах [3].

Розглянемо співвідношення між знаннями, вміннями та компетентністю. Компетентність є своєрідним «вузловим» поняттям, оскільки воно, по-перше, поєднує в собі когнітивну і діялісну складову; по-друге, в понятті компетентності закладено інтерпретацію змісту освіти, сформованого «від результату»; по-третє, ключова компетентність є інтегративною за природою, тому що вона містить низку однорідних чи близьких умінь і знань, що належать до широких сфер діяльності. Поняття компетентності ширше за поняття знання, уміння, навички; воно містить їх у собі (хоча, зрозуміло, не йдеться про компетентність як про просту суму «знання – уміння – навички»), це поняття трохи іншого значеннєвого ряду. Компетентність – інтегративний результат освіти, що, на відміну від функціональної грамотності, дозволяє розв'язувати цілий клас задач; на відміну від навички є усвідомленою (передбачає етап визначення мети); на відміну від уміння є здатною до перенесення (пов'язана з цілим класом предметів впливу), удосконалюється не шляхом автоматизації та перетворення на навичку, а шляхом інтеграції з іншими знаннями, вміннями, навичками; через усвідомлення загальної основи діяльності зростає компетентність; на відміну від знання існує у формі діяльності (реальної чи мисленнєвої), а не інформації про неї. Крім того, компетентність співвіднесена з ціннісними і смисловими характеристиками особи, має практико-орієнтовану спрямованість.

Оцінне відношення і усвідомлення людиною свого знання, поведінки, морального кодексу, інтересів, ідеалів і мотивів, цілісну оцінку самого себе як особистості характеризують ціннісно-рефлексивну функцію компетентності. Комунікабельність, відкритість до спілкування і збагачення у процесі міжособистісної взаємодії є результатом прояву комунікативної функції компетентності.

Таким чином, аналіз поняття «компетентність» дає підстави зробити такі висновки: компетентність – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності; компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності. «Компетентність» є систем-

ним поняттям, що має свою структуру, рівні, функції, своєрідні характеристики, властивості.

Сучасним життям висуваються високі вимоги до професійної підготовки студентів – майбутніх вихователів. Саме тому необхідним є оволодіння культурою мовлення, що допоможе майбутнім фахівцям освіти стати справжнім майстром своєї справи з високим рівнем знань і вмінь у галузі педагогічної діяльності. Найважливішим засобом впливу на людину, облагородження її почуттів, душі, думок, переживань є краса і велич, сила й виразність рідного слова.

Стійкі тенденції до розширення поля професійної діяльності майбутнього вихователя і її ускладненню неминуче підвищують вимоги до рівня його професійної компетентності. При цьому для вихователя, що реалізовує освітній процес, важливе значення набуває особливого вигляду його професійна компетентність – лінгвокультурологічна компетентність, що забезпечує результативність виконання ним основних професійних завдань. Маючи великий спектр універсалізованих характеристик і маючи можливість включення в різнобічні сегменти освітньої практики, лінгвокультурологічна компетентність виступає важливим показником якості підготовки студентів – майбутніх вихователів. Оскільки лінгвокультурологічна компетентність – інтегративне багатоаспектне особове нововведення, що не виникає стихійно, то вона потребує цілеспрямованого формування, яке повинне починатися у вищих навчальних закладах, які готують майбутніх вихователів.

У психолого-педагогічній літературі існує достатня теоретична і експериментальна база для вирішення завдань, що виникають в освітній практиці вищої школи по формуванню професійної компетентності та її складових, у тому числі лінгвокультурологічної. Помітний внесок у лінгвістичну теорію культурно-ситуативних моделей внесли Л. Вітгенштейн, Г. Гадамер, Г. Гійом, М. Гайдегер, Н. Хомського, К. Ясперс, Гумбольдт, О. Потебня, а також А. Мейє, Ж. Вандеріеса, Е. Бенвеніста. Проведений нами аналіз педагогічної та методичної літератури показав, що наразі є чимало вітчизняних і зарубіжних публікацій, в яких досліджуються лінгвокультурологічні аспекти компетентності. Так, А.М. Іонова, М.О. Суворова досліджували лінгвокультурологічний підхід до вивчення іноземних мов. У своїх дисертаційних дослідженнях О.С. Макарова, К.Є. Полупан, розглядали особливості формування лінгвокультурологічної компетенції у процесі вивчення рідної мови. К.О. Іванова, М.С. Кисельова, М.А. Мигненко, вивчали проблему формування лінгвокультурологічної компетенції у процесі фахової підготовки іноземних студентів. Наукова робота Н.О. Фоменко присвячена розвитку лінгвокультурологічної компетенції викладача вищого навчального закладу, дисертація С.Р. Дортман – розвитку лінгвокультурологічної компетенції учнів середніх професійних освітніх закладів. У статтях О.О. Борисенко, С.О. Гурбанської, О.М. Добринець, О.В. Зеленко, С. Є. Певної, А.В. Соломахи, А.В. Хомаєвої, П.В. Якименко та ін. також розглядаються різні лінгвокультурологічні аспекти мовної освіти.

Проте, незважаючи на істотний інтерес учених і значущість отриманих результатів досліджень, проблема формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку не отримала на сьогодні належної наукової уваги і не вирішена достатньою мірою. Основними причинами цього є:

– відсутність загальновизнаного розуміння лінгвокультурологічної компетентності як комплексного культурологічного і педагогічного феномену, який вимагає спеціально організованих заходів щодо формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку;

– недостатня розробленість теоретико-педагогічних основ процесу формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх фахівців, відображуючи сутнісно-функціональні характеристики і можливості удосконалення;

– неопрацьованість змістовного і методико-технологічного аспектів формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку;

– невідповідність рівня розвитку технології оцінювання результатів формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку;

– лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі професійної підготовки в педагогічному вузі відповідно до сучасних вимог щодо оцінки якості в освітній сфері.

Таким чином, актуальність справжнього дослідження визначається розвитком глобалізаційних процесів, виникненням потреби в нових формах міжкультурної взаємодії і необхідністю підвищення ефективності діяльності сучасного вихователя дітей дошкільного віку, зростаючими вимогами до якості професійної освіти майбутніх фахівців, потребою в розробці теоретичних основ формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Об'єктом дослідження з даної проблеми може бути професійна підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної підготовки у педагогічному вищому навчальному закладі.

Предметом дослідження – процес формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в процесі професійної підготовки в педагогічному вузі.

Нами сформульована наступна **гіпотеза**: процес формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку стане ефективнішим, якщо:

– на підставі системно-діяльнісного, компетентнісного і процесно-культурологічного підходів буде розроблена і впроваджена модель формування лінгвокультурологічної компетентності, яка містить структурні блоки (мотиваційно-цільовий, змістовно-процесний і оцінно-результативний), що виконують відповідні функції (ціліполягаючу, діагностико-прогностуючу, мотивуючу, комунікативно-когнітивну, аксіологічну.

– буде виявлений і реалізований комплекс педагогічних умов, який включає:

1. реалізацію педагогічного супроводу процесу формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку;

2. створення інноваційного лінгвокультурологічного середовища на основі електронних освітніх ресурсів;

3. орієнтацію лінгвокультурологічної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Відповідно до поставленої мети і висуненої гіпотези в дослідженні пропонуються наступні завдання:

1. представити результати історико-педагогічного аналізу проблеми формування лінгвокульту-

рологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку;

2. проаналізувати сучасний стан цієї проблеми в педагогічній теорії і практиці і виявити можливі шляхи її рішення;

3. визначити найбільш продуктивні теоретико-методологічні підходи до вирішення проблеми формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку;

4. на їх основі розробити і експериментально перевірити модель формування лінгвокультуроло-

гічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку;

5. розробити науково-методичні рекомендації по формуванню лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Проблема формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку є актуальною в сучасній освітній ситуації. Становлення лінгвокультурологічної компетентності фахівців – ключове завдання навчального процесу сучасної освіти.

Список літератури:

1. Астапова Н.О. Лінгвістичні аспекти міжкультурної комунікації. – Барнаул, 2007. – 256 с.
2. Єлізарова, Г.В. Формування міжкультурної компетентності у студентів в процесі навчання іноземним мовам: автореф. / Г.Р. Єлізарова. – С-П, 2001. – 16 с.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / Труды методологического семинара «Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы», Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с. [Электронный ресурс]. – http://rc.edu.ru/rc/bologna/works/zimnaya_1_sod.pdf
4. Равен Дж. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы: Пер. с англ., Изд. 2-е, испр. – М.: «Когито-Центр», 2001. – 142 с.
5. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20-26.
6. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (Серия «Мастера психологии»).

Давидченко И.Д.

Коммунальное учреждение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия»
Харьковского областного совета

ФОРМИРОВАНИЕ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

Исследованы и проанализированы теоретические вопросы компетентности. Рассмотрены актуальность формирования лингвокультурологической компетентности будущих воспитателей детей дошкольного возраста. Проанализированы исследования и публикации отечественных и зарубежных ученых по данной теме. Доказано значимость данной проблемы при подготовке специалистов образования.

Ключевые слова: компетентность, лингвокультурологическая компетентность, профессиональная подготовка, будущий воспитатель.

Davydchenko I.D.

Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy»
of Kharkiv Regional Council

FORMATION LINGUISTIC AND CULTURAL COMPETENCE OF CAREGIVERS OF PRESCHOOL CHILDREN

Summary

Investigated and analyzed the theoretical question of competence. We consider the relevance formation linguo-cultural competence of future teachers of preschool children. Analyzed research and publication of domestic and foreign scholars on the subject. Proved the importance of the problem with training education

Keywords: competence, linguistic and cultural competence training, future teacher.